

فرسان شمالی	روزنامه خراسان شمالی، گروه چهارم نشریات روزنامه سیاسی-اقتصادی،فرهنگی،اجتماعی خراسان شمالی چهارشنبه ۱۲ شهریور ۱۴۰۱ ۱۷ صفر ۱۴۴۴ شماره ۲۸۰۲	صاحب امتیاز: موسسه فرهنگی هنری خراسان مدیرعامل: رضا خوراکیان دفتر مرکزی: مشهد، بلوار شهید ساداتی(سازمان آب) پلاک ۲۰۰۰۹۹۹ چاپ: شهر چاپ خراسان	صدوق پستی: ۹۱۷۳۵-۵۱۱ تلفن: ۰۵۱-۳۷۶۲۲۲۹۵۵۱۰۰۰۰ نامبر دبیر خانه: ۰۵۱-۳۷۶۲۲۲۹۵۵۱۰۰۰۰۰ دفتر مرکزی پذیرش آگهی: ۳۲۳۳۹۷۶۴	آدرس: بجنورد، خیابان امام خمینی(رد)، بین میدان فردوسی و مادر، جنب درمانگاه خاتم الانبیا(ص) تلفن اشتراک: ۳۲۳۳۹۷۶۲ دفتر مرکزی پذیرش آگهی: ۳۲۳۳۹۷۶۴	سینما و تلویزیون
--------------------	--	--	--	--	-------------------------

نور، صدا، تصویر... حرکت!

سکانسی‌هایی از سرگذشت هنر هفتم؛ از تهران تا بجنورد

بجنورد رفتیم. «نور، صدا، تصویر... حرکت!»، جمله معروفی است که اهالی سینما و علاقه مندان به هنر هفتم آن را در هنگام تولید سکانس های مختلف فیلم بسیار شنیده اند. سکانس هایی درباره سرگذشت سینما از تهران تا بجنورد را، این بار در قابی از کلمات مرور کرده ایم.

گروه سینما و تلویزیون- ۲۱ شهریور، روز ملی سینما را پشت سر گذاشتیم؛ سینیمایی که طی سال های گذشته شاهد تولیدات مختلفی بوده که برخی از فیلم ها در خاطر علاقه مندان ماندگار شده است. نمایش فیلم در خراسان شمالی و به خصوص بجنورد نیز به دهه ها قبل بر می گردد. در این مطلب، سراغ تاریخچه ای کوتاه از سینما در ایران و سینماهای

روز ملی سینما

در سال ۱۳۷۹ در چهارمین جشن بزرگ سینیمای ایران و همزمان با بزرگداشت صدمین سال ورود سینما به ایران بود که ۲۱ شهریور به عنوان «روز ملی سینما» شناخته و به عنوان روزی نمادین وارد تقویم شد. یک پژوهشگر سینما معتقد است: انتخاب روز ۲۱ شهریور به عنوان روز ملی سینما مبنای در ست و دقیقی ندارد و ظاهر آ به شکل «سمبلیک» به عنوان روز ملی سینما در ایران انتخاب شده است، زیرا در این روز بخصوص در سینیمای ایران هیچ اتفاق خاصی رخ نداده است.

ایبسا، سال ۱۳۹۷ در پی این که در بعضی رویدادها و اظهار نظر ها اشاره می‌شد که سینیمای ایران به ۱۲۰ سالگی خود نزدیک می‌شود و این ۱۲۰ سالگی محل تردید بود، گفت‌وگویی با «عباس بهار لو»، منتقد و پژوهشگر سینیمایی که کتاب‌های متعددی را در زمینه سینما تألیف کرده است، منتشر کرد. «بهار لو» در پاسخ به این سوال که آیا مبنای تاریخی در نظر گرفته‌شده برای سینیمای ایران در ست است و واقعاً حدود ۱۲۰ سال از عمر این سینما می‌گذرد؟ ضمن این که اصلاً بر چه اساسی ۲۱ شهریور به نام روز ملی سینما نامگذاری شده است؟ بیان کرد: من پیش از این هم چند بار در این باره گفته و نوشته ام. راستش را بخواهید انتخاب این روز، به ویژه ۲۱ شهریور، هیچ مبنای در ست و دقیقی ندارد؛ روزی است که ظاهر آ به شکل «سمبلیک» به عنوان روز ملی سینما در ایران انتخاب شده است زیرا در این روز بخصوص در سینیمای ایران هیچ اتفاق خاصی رخ نداده که مبنایی برای روز ملی سینما باشد. توضیح بیشترش این است که ظاهراً قرار بوده روزی که «میرزا ابراهیم خان عکاس‌باشی» برای بار نخست پشت دوربین فیلم برداری قرار گرفت و مراسم «جشن عید گل» را فیلم برداری کرده، یعنی شنبه ۲۱ ربیع‌الثانی ۱۳۱۸ قمری برابر با ۲۷ اسد (مرداد) ۱۲۷۹ شمسی یا ۱۸ آگوست ۱۹۰۰ میلادی، به عنوان «روز ملی سینمای ایران» در نظر گرفته شود اما ظاهراً به دلیل خلوت بودن ۲۱ شهریور این روز را به عنوان روز ملی سینمای ما تعیین کرده اند؛ به همین سادگی و سهولت! به عبارت دیگر، می‌توان عرض کرد که سینیمای ما «همین جوری» صاحب روزی به عنوان روز ملی سینما شده است، که نه مبنایش روز فیلم برداری جناب عکاس‌باشی از «جشن عید گل» است و نه هیچ چیز دیگر. تا آن جا که کتاب «روز شمار سینیمای ایران از آغاز تا انقراض قاجاریه»، که من سال ها پیش تألیف و منتشر کرده ام، نشان می‌دهد در سال‌های آغازین آشنایی و ورود سینما به ایران در شهریور هیچ اتفاق خاصی رخ نداده است؛ نه تولید فیلم داشته‌ایم و نه نمایش فیلم و نه اصولاً هیچ چیز دیگر. بنابراین عده ای فرض گرفته اند که ۲۱ شهریور روز ملی سینیمای ایران است، دستشان در د نکند.

تاریخچه ورود سینما به ایران

برادران «لومیر»، در دسامبر ۱۸۹۵ دستگاهی را راه انداختند که «سینماتوگراف» نام داشت. این دستگاه پیچیده عکس‌های متحرک را نشان می‌داد. لومیر با چرخاندن دستک آن عکس‌های متحرک را روی پرده‌ای سفید به نمایش می‌گذاشتند. آن‌ها پس از استقبال پارسی‌ها از سینماتوگراف، نمایندگانی را به کشورهای مختلف فرستادند تا مردم آن کشورها را با این دستگاه آشنا کنند، اما ایران دوره قاجار، یکی از این کشورها نبود. مظفرالدین‌شاه در فروردین سال ۱۲۷۹ از تهران به مقصد اروپا حرکت کرد. در این سفر بود که با سینما آشنا شد. در سفرنامه مظفرالدین‌شاه آمده است که: شاه روز یکشنبه هفدهم تیر ۱۲۷۹ به اتفاق میرزا ابراهیم خان عکاس‌باشی به تماشای دستگاه سینموفتوگراف و لاترن ماژیک رفته است. این حادثه پنج سال پس از رواج اختراع برادران لومیر در پاریس رخ داده (شاه این دوربین را اشتباهاً سینموفتوگراف می‌نامید). در هفته بعد، مظفرالدین‌شاه مجدداً به دیوار سینما رفت. حدود یک ماه پس از اولین دیدار مظفرالدین‌شاه با سینما، در سه‌شنبه ۲۳ مرداد ۱۲۷۹ در شهر اوستاند در ساحل دریا در بلژیک، جشن روز عید گل برگزار شد و میرزا ابراهیم‌خان عکاس‌باشی مشغول عکس سینموفتوگراف اندازی از شاه شد. به این ترتیب بانی ورود نخستین دوربین فیلم‌برداری و نمایش فیلم، مظفرالدین‌شاه است و نخستین فیلم‌بردار ایرانی نیز ابراهیم خان عکاس‌باشی محسوب می‌شود.

نخستین مدرسه سینیمایی و فیلم‌برداری در ایران، «اوانس او گانیانس» فردی ارمنی- روس بود، که پس از اتمام تحصیلاتش در رشته سینما به ایران آمد. او گانیانس با فکر تأسیس مدرسه سینیمایی و سپس تولید فیلم را به مرحله عمل در آورد. پس از درج اعلان برای نخستین دوره مدرسه، نتیجه‌ای به بار نیامد و یا اعلان‌های بعدی، افتتاح مدرسه هنرپیشگی در ۲۰ اردیبهشت ۱۳۰۹ روی داد و ۳۰۰ نفر دانش‌نویسی کردند اما این دوره را فقط ۱۲ نفر به پایان رساندند.

سرانجام دوره دوم نیز پس از چاپ اعلان در جراید برگزار شد. در دوره دوم دروس مختلفی از جمله فیلم‌برداری، بازیگری، ورزش، موسیقی، ژیمناستیک و تاریخ لباس تدریس می‌شد. او گانیانس نتوانست دوره سوم را برگزار کند. او در سال ۱۳۱۷ به هند رفت و پس از جنگ جهانی دوم به ایران بازگشت و نام خود را پس از گرویدن به دین اسلام «رضا مزده» نامید. بعد از آن نیز چند بار تلاش کرد تا با سینما ارتباط برقرار کند ولی توفیقی نیافت. تا سال ۱۳۰۹ هیچ فیلم ایرانی ساخته نشد و اندک سینماهای تأسیس شده به نمایش فیلم‌های غربی که در مواردی زیر نویس فارسی داشتند می‌پرداختند. نخستین فیلم بلند سینیمایی ایران به نام آبی و رابی در سال ۱۳۰۹ توسط اوانس او گانیانس ساخته شد. «عبدالحسین سپینتا» متولد ۱۲۸۶ تهران بود. وی علاقه زیادی به تاریخ و ادبیات ایران باستان داشت. سپینتا سفرهایی به هند داشت و آثار ی را منتشر کرد. او در سال ۱۳۰۷ اولین روزنامه‌اش را با نام دورنمای ایران منتشر کرد. وی پس از سفر به ایران مجدداً به هند رفت. آشنایی وی با سینما به‌طور تصادفی و از طریق «اردشیر ایرانی» صورت گرفت. پس از مطالعه در این زمینه به صورت تئوری، سناریویی با نظر فنی اردشیر ایرانی نوشته شد. مشکل اساسی این دو در تهیه فیلم، انتخاب بازیگران بود که می‌بایست با زبان فارسی آشنایی می‌داشتند.

پس از جست‌وجوی بسیار، سرانجام همسر یکی از کارمندان استودیو به نام «روح‌انگیز جهت» ایفای نقش «دختر لُر» بر گزیده شد. نقش‌های بعدی را «هادی شیرازی» و «سهراب پوری» ایفا می‌کردند و نقش‌های فرعی را خود سپینتا با تغییر صدا و لحن صحبت می‌کرد.

پس از ۷ ماه کار مداوم، نخستین فیلم ایرانی ناطق موجودیت یافت. از این فیلم بعدها به نام «جعفر و گلنار» یاد می‌شد. نقش اساسی در تهیه این فیلم، به سپینتا تعلق داشت، اگر چه ساخته اردشیر ایرانی ذکر شد و در واقع کارگردانی هنری با سپینتا و کارگردانی فنی با اردشیر ایرانی بود. فیلم «دختر لُر» در مهر ۱۳۱۲ آماده‌نمایش شد و در ۳۰ آبان ۱۳۱۲ نمایش فیلم در سینما مایاک در خیابان لاله‌زار آغاز شد و با استقبال بی‌سابقه‌ای رو به روشد و پس از ۳۷ روز نمایش، موفقیت بی‌نظیری کسب کرد.

سپس از دی به مدت ۱۲۰ روز در سینما سپه‌تهران اکران شدو حتی سال بعدیک ماه در یک سینیمای دیگر و ۵۰ روز در سینما سپه‌نمایش مجددیافت و نمایش سومی نیز در سینما سپه داشت. توفیق دختر لُر، فیلم‌های صامت را از رونق انداخت.

انقلاب اسلامی و فصل تازه ای در سینما

با پیروزی انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷ فصل تازه‌ای در سینیمای ایران شکل گرفت. در ۴ دهه‌ای که از وقوع انقلاب اسلامی گذشته است سینیمای ایران از حیث فرم، تکنیک و محتوا عرصه های های سترگ و قابل توجهی را فتح کرده است. تنوع مضامین، پیرداختن به ارزش‌های دینی، انقلابی و اخلاقی، فراهم آوردن محیطی سالم برای حضور کارگردانان و بازیگران زن و مرد و درخشش در جشنواره‌های مختلف و معتبر جهانی بخشی از دستاوردهای سینیمای ایران در ۴ دهه اخیر است. سینیمای پس از انقلاب ایران با کنار زدن موج فیلم فارسی های دوران پیش از خود، به جریان سازی فرهنگی در کشور و منطقه مبدل شد. سینیمای ایران پس از انقلاب، شاهد صعود سینما و سینماگران در عرصه های داخلی و خارجی بوده است.

فیلم هایی همچون مادر، هامون، سارا، خانه دوست کجاست؟، دونده، طعم، گیلان، جدایی نادر از سیمین، دلشدگان، محمد (ص)، ملک سلیمان، شوکران، عروس، اجاره نشین ها، کلاه قرمزی و پسر خاله، رنگ خدا، من ترانه ۱۵ سال دارم، آژانس شیشه‌ای، مهمان مامان، خیلی دور خیلی نزدیک، ابدویک روز، یک تکه نان، قدمگاه، شیار ۱۴۳، چ، ناخدا خورشید، شهر موش ها، فروشنده، از کرخه تا راین، محاکمه در خیابان، متری شیش و نیم، مارمولک، دینامیت، شبی که ماه کامل شد، تنگه ابوغریب، مهاجر، دکل، آدم برقی، ابلق، علغاز و موقعیت مهدی، بخش کوچکی از تنوع تولیدات کیفی سینیمای پس از انقلاب اسلامی ایران است.

محمدعلی کشاورز، علی نصیریان، عزت‌ا...، انتظامی، داوود شیدی، جمشید مشایخی، داریوش ارجمند، جمشید هاشم‌پور، پرویزپور حسینی، ژاله علو، فخری خوروش، نیکو خرمند، حمیده‌خیرآبادی، ثریا قاسمی، جمیله شیخی، پرویز پرستویی، رضا کیانیان، میرزا زارعی، مجید مجیدی، ابراهیم حاتمی کیا، حمیدفرخ‌زاد، شهاب حسینی، اصغر فرهادی، عباس کیارستمی، داریوش مهرجویی، مسعود کیمیایی، خسرو شکیبایی، حمید جبلی، علیرضا خمسه، عبدا...، اسکندری، محمود کلازی، رضا عطاران، هومن سیدی، ترانه علیدوستی، بهر آن در خشنده، آریتا حاجیان، پرویز شهبازی، کمال تبریزی، فاطمه معتمدآریا، نیکی کریمی و لیلا حاتمی تعداد اندکی از بزرگان تاریخ سینیمای ایران هستند.

سینما در بجنورد

از قبل از پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی تاکنون چندین سینما در بجنورد فعالیت داشته اند. یکی از این سینماها «شهرزاد» بود که اکنون به پژوهشگاه دانش آموزی تبدیل شده است. فعالیت این سینما در سال ۱۳۳۵ شروع و در سال ۱۳۶۲ تخریب شد. دومین سینما، سینیمایی بود که بعدها «قدس» نام گرفت. این سینما از تیر ۱۳۴۰ فعالیتش را در بجنورد شروع کرد و در دی ۱۳۸۹ بعد از اکران فیلم «ملک سلیمان» تعطیل شد. سینما «سعدی» در فروردین ۱۳۴۰ فعالیت خود را آغاز کرد و تا تیر ۱۳۶۲ فعالیتش به طور مستمر ادامه یافت و از آن سال تا سال ۱۳۷۹ به صورت کد دار و مریز اکران های پرانکده ای داشت. سینما «فرحزاد» هم یکی دیگر از سینماهای بجنورد بود که از سال ۱۳۴۸ به صورت سینیمای تابستانی فعالیتش را شروع کرد و در سال ۱۳۵۰ به صورت سینیمای سالن دار درآمد و در سال ۱۳۹۴ تخریب شد. البته در این بین، در سالن مجموعه فرهنگی و هنری گلشن بجنورد هم چند سالی است فیلم به نمایش در می آید و اگر چه از آن به عنوان سینما یاد می شود و این روزها هم میزبان علاقه مندان به هنر هفتم است ولی واقعیت این است که سینما نیست و کاربری چند منظوره دارد. در این بین، سینما «عمیق» تنها سینیمای خصوصی خراسان شمالی هم در مرکز استان فعالیت می کند که سرمایه گذاری صورت گرفته برای فعالیت آن را باید تحسین کرد.

